

A stylized blue hand is shown holding a flame. The hand is composed of several curved lines, and the flame is a simple, flame-like shape. The background is a light yellow color.

**Opis pracy pielęgniarskiej.
Taksonomia jako narzędzie
poprawy jakości opieki i
wynagradzania
pracowników**

Międzynarodowa Rada Pielęgniarek/ International Council of Nurses

Polskie Towarzystwo Pielęgniarskie (PTP)/Polish Nurses Association (PNA)
2009

Tłumaczenie:

dr n hum. Małgorzata Kisilowska

dr n med. Bożena Gorzkowicz

Opracowanie techniczne: D Kilańska

Wszystkie prawa zastrzeżone, łącznie z tłumaczeniem na inne języki.
Żadna część tej publikacji nie może być powielana drukiem, kserograficznie ani w żadnej inny sposób, przechowywana w systemach informacyjnych, przekazywana w jakiegokolwiek formie, ani sprzedawana bez pisemnej zgody International Council of Nurses. Fragmenty (nie dłuższe niż 300 słów) mogą być powielane bez zgody, pod warunkiem wskazania źródła.

Copyright © 2009 by ICN - International Council of Nurses,
3, place Jean-Marteau, 1201 Geneva, Switzerland

Opis pracy pielęgniarskiej.
Taksonomia jako narzędzie poprawy jakości opieki i wynagradzania pracowników

Wprowadzenie

Często zdarza się, że opisy stanowisk pracy pielęgniarek błędnie przedstawiają ich zakres pracy, nie uwzględniają też rozróżnienia między zadaniami pielęgniarek dyplomowanych i innych grup zawodowych. Konieczne jest więc, aby pielęgniarki – opisując swoje działania – stosowały terminologię w pełni odpowiadającą treściom pracy. Mówiąc krótko – potrzebna jest taksonomia, pozwalająca na opisywanie wielu relacji między różnymi kategoriami i poziomami kompetencji pielęgniarskich.

Zapotrzebowanie na opiekę zdrowotną, rozwój techniczny, zmiany w statystykach występowania chorób, w powiązaniu z brakami kadrowymi – to czynniki podkreślające znaczenie skuteczności opieki realizowanej przy dostępnych środkach. Warunkiem skuteczności jest takie sprawowanie opieki, aby właściwy pracownik, posiadający odpowiednie kompetencje, oferował odpowiednią opiekę właściwemu pacjentowi w stosownym czasie. Pracownik realizujący bardziej skomplikowane zadania powinien być odpowiednio doceniony za swoje umiejętności, a z jego wiedzy i doświadczenia powinni móc skorzystać najbardziej potrzebujący.

Znaczenie

Dzięki stosowaniu taksonomii łatwiej jest:

- opisywać szczególne potrzeby pacjentów,
- określać potrzebne kompetencje (wiedza, umiejętności, zachowania),
- tworzyć odpowiednie, sprawiedliwe systemy motywacji i wynagradzania.

Historia

Taksonomie i hierarchie nie są niczym nowym. Hierarchia potrzeb Masłowa czy Taksonomia celów edukacyjnych Blooma to przykłady tych najbardziej znanych. Szukając sposobów na poprawę dostępności opieki i właściwego wykorzystania posiadanych środków na cele społeczne, władze rządowe zwracają szczególną uwagę na wykorzystywanie taksonomii w kształceniu oraz tworzeniu kompetencyjnych systemów wynagradzania. Drabiny kariery, kompetencyjne systemy wynagradzania, ramy kwalifikacyjne – to coraz częściej wykorzystywane narzędzia.

Jak mierzyć to, co skomplikowane?

Wielu badaczy próbowało opracować taksonomie, które w sposób ciągły będą opisywały poszczególne dziedziny – od zjawisk najprostszych do najbardziej skomplikowanych. Zadania pielęgniarek są coraz częściej opisywane poprzez tworzenie zestawu kompetencji, obejmujących

wiedzę (sfera kognitywna), umiejętności (sfera psychomotoryczna) i zachowania (sfera afektywna). Każdą z tych sfer można podzielić na dalsze elementy, na coraz wyższym poziomie kompleksowości, tworząc kategoryzacje dla poszczególnych umiejętności podstawowych i ich nazw (zob. tabela).

Jak korzystać z tego narzędzia?

W poniższej tabeli każdej sferze przyporządkowano listę kategorii, uporządkowaną rosnąco według poziomu kompleksowości i trudności (np. kategorie najprostsze to wiedza, naśladowanie i otrzymywanie; najbardziej skomplikowane – ocena, naturalizacja, charakterystyka). Opisując wykonywaną przez nas pracę, czy przygotowując opis stanowiska pracy, musimy pamiętać o jej zrelatywizowaniu. Konieczne jest wskazanie umiejętności podstawowych i używanie w opisie przyporządkowanych im terminów, powiązanych z wykonywanymi przez nas zadaniami/ rolami. Rozważmy przykład ze sfery psychomotorycznej. Pracownik z grupy personelu pomocniczego powinien „naśladować” pewne umiejętności. Można to umieścić w jego opisie pracy, jako „umiejętność powtórzenia pomiaru temperatury”. Znacznie większych umiejętności oczekuje się od pielęgniarki dyplomowanej. Powinna ona na przykład „posiadać umiejętność (precyzyjnego) pokazania sposobu pomiaru temperatury i wyboru (określenia) odpowiedniego planu leczenia”.

Przy ustalaniu celów edukacyjnych lub uzgadnianiu opisu stanowiska pracy należałoby powiązać poziom wykształcenia lub stawki wynagradzania do poziomu kompleksowości wymaganych umiejętności.

Trudniejsze, wieloaspektowe interwencje często niosą ze sobą dodatkowe bądź podwyższone ryzyko dla pacjenta. Dokładniejsze ich rozpoznanie i poprawne opisanie to podstawa odpowiedniej edukacji, co z kolei może wypłynąć na zmniejszenie ryzyka, ochronę pacjenta, podniesienie jakości opieki.

W wielu organizacjach stosuje się systemy oceny pracy oparte na systemie kompetencyjnym. Jeśli wykonywane zadania nie są opisane poprawnie, trudno jest zapewnić odpowiedni poziom wynagrodzenia.

Podobną sytuację obserwuje się w instytucjach edukacyjnych, wykorzystujących systemy punktowe i kompetencyjne. Na przykład pisemna praca zaliczeniowa, która opiera się wyłącznie na przypomnieniu pewnych informacji (wiedzy) zostanie oceniona niżej niż taka, która opisuje (ocenia) wpływ informacji na wyniki pacjenta.

Jaka jest nasza wiedza: sfera kognitywna

kategoria	umiejętności podstawowe	przykładowe terminy
wiedza	<ul style="list-style-type: none">• obserwacja i przypomnienie informacji• wiedza dotycząca podstawowych faktów i historii pacjenta• wiedza dotycząca głównych uwarunkowań i objawów	definiowanie, opisywanie, powielanie, rozpoznanie, nazywanie, wymienianie, umiejscawianie, dopasowywanie, zapamiętywanie, przypominanie, zapamiętywanie, łączenie, powtarzanie, powielanie, podkreślanie (wagi)
zrozumienie	<ul style="list-style-type: none">• rozumienie informacji• rozumienie znaczenia• stosowanie wiedzy w nowym kontekście• interpretowanie faktów, porównywanie, szukanie różnic• porządkowanie, grupowanie, wnioskowanie co do przyczyn• przewidywanie konsekwencji	klasyfikowanie, przekształcanie, opisywanie, tłumaczenie, wyrażanie, podawanie przykładów, rozpoznawanie, wskazywanie, interpretowanie, umiejscawianie, sprawozdawanie, przeglądanie krytyczne, ponowne formułowanie (na piśmie), podsumowywanie, mówienie, tłumaczenie
zastosowanie	<ul style="list-style-type: none">• wykorzystywanie informacji• wykorzystywanie metod, pojęć, umiejętności w nowych sytuacjach• rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem posiadanych umiejętności lub wiedzy	stosowanie, budowanie, wykorzystywanie, ilustrowanie, interpretowanie, praktykowanie, szkicowanie, planowanie, kupowanie, rozwiązywanie problemów, pisanie
analiza	<ul style="list-style-type: none">• dostrzeganie prawidłowości/wzorców• porządkowanie elementów• rozpoznawanie trendów i wskazywanie braków• wyodrębnianie części składowych	analizowanie, ocenianie, obliczanie, kategoryzowanie, porównywanie, krytykowanie, dyskutowanie, dedukowanie, przedstawianie w formie graficznej, rozróżnianie, wyodrębnianie, badanie, eksperymentowanie, wnioskowanie, kontrolowanie, porządkowanie, poddawanie w wątpliwość, łączenie relacjami, rozwiązywanie problemów, testowanie
synteza	<ul style="list-style-type: none">• wykorzystywanie starych idei do tworzenia nowych• uogólnianie na podstawie danych faktów• łączenie wiedzy z różnych obszarów• przewidywanie, wyciąganie wniosków	organizowanie, wiązanie, gromadzenie, łączenie, tworzenie całości, budowanie, tworzenie, projektowanie, rozwijanie, formułowanie, zarządzanie, organizowanie, planowanie, przygotowywanie, proponowanie, reorganizowanie, łączenie w grupy, syntetyzowanie, pisanie
ocena	<ul style="list-style-type: none">• porównywanie i rozróżnianie idei• ocena wartości teorii, prezentacji• dokonywanie wyboru w oparciu o rzeczowe argumenty• ocena wartości dowodów• rozpoznawanie subiektywizmu	Ocenianie, argumentowanie, dołączanie, wybieranie, porównywanie, krytykowanie, dyskutowanie, obrona, szacowanie, osądzenie, mierzenie, przewidywanie, pomiar wskaźników, rewidowanie, obliczanie, wybieranie, popieranie, wartościowanie

Jaka jest nasza wiedza: sfera psychomotoryczna

kategoria	umiejętności podstawowe	przykładowe terminy
naśladowanie	<ul style="list-style-type: none">• naśladowanie postępowania innych	kopiowanie, naśladowanie, powielanie, powtarzanie, przestrzeganie (zaleceń)
manipulowanie	<ul style="list-style-type: none">• wykonywanie działań na podstawie instrukcji lub z pamięci• praktykowanie poszczególnych elementów składowych	odtworzenie, budowanie, wykonywanie, wdrażanie
precyzowanie	<ul style="list-style-type: none">• odpowiedzialne korzystanie z umiejętności, bez pomocy• dokładne i spokojne wykonywanie pożądanych działań	pokazywanie, dopełnianie, doskonalenie, cechowanie, kontrolowanie

artykułowanie	<ul style="list-style-type: none"> • koordynowanie serii działań w celu osiągnięcia właściwego poziomu wykonania, wprowadzanie zmian w procesie w celu poprawy jakości wykonania • adaptowanie i integrowanie doświadczenia w celu realizacji celów niestandardowych 	tworzenie, rozwiązywanie, łączenie, koordynowanie, integrowanie, dostosowywanie, rozwijanie, formułowanie, modyfikowanie, kierowanie
swobodne wykorzystywanie umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> • automatyczna, nieświadoma doskonałość w wykonywaniu działań i wykorzystywaniu odpowiednich umiejętności, na poziomie strategicznym 	projektowanie, pokazywanie szczegółów, zarządzanie, proponowanie nowych rozwiązań, zarządzanie projektem

Jaka jest nasza wiedza: sfera afektywna

kategoria	umiejętności podstawowe	przykładowe terminy
otrzymywanie	<ul style="list-style-type: none"> • słuchanie innych • komunikowanie się werbalne i niewerbalne 	docenianie, pytanie, obecność, skupienie uwagi, wybieranie, opisywanie, śledzenie (wypowiedzi), dawanie, trzymanie, rozpoznawanie, słuchanie, umiejscawianie, nazywanie, odbieranie, odpowiadanie, wybieranie, okazywanie gotowości, tolerowanie, używanie, patrzeć, oglądanie
odpowiadanie	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność powtórzenia wiadomości • udział w dialogu • prezentowanie znanych uprzednio zagadnień • zadawanie pytań dotyczących nowych pomysłów/ sposobów leczenia • znajomość zasad bezpieczeństwa i ich przestrzeganie 	wyrażanie zgody, pytanie, prośenie, pomaganie, komunikowanie, radzenie sobie, uzgadnianie, wyrażanie własnego zdania, współpracowanie, dyskusowanie, przekazywanie informacji zwrotnej, gratulowanie, pomaganie, wskazywanie, szukanie, nazywanie, przestrzeganie, uczestniczenie, dążenie do celu, zadawanie pytań, reagowanie, czytanie, odpowiadanie, sprawozdawanie, formułowanie oczekiwań, szukanie, wybieranie, odwiedzanie, zgłaszanie się, pisanie
wartościowanie	<ul style="list-style-type: none"> • wrażliwość na różnice indywidualne i kulturowe • wykazywanie umiejętności rozwiązywania problemów • działanie z zaangażowaniem • informowanie przełożonych o sprawach, co do których ma się głębokie przekonanie 	akceptowanie, przyjmowanie, wyrażanie zgody, kończenie, wybieranie, wyrażanie zgody, opisywanie, wyrażanie potrzeby, rozróżnianie, pokazywanie, aprobowanie, wystawianie, tłumaczenie, wyrażanie, formowanie, inicjowanie, zapraszanie, dołączanie, usprawiedliwianie, formułowanie preferencji, proponowanie, czytanie, sprawozdawanie, sankcjonowanie, selekcjonowanie, dzielenie się, badanie, pracowanie
organizowanie	<ul style="list-style-type: none"> • przyjmowanie odpowiedzialności za własne zachowanie • tłumaczenie roli systematycznego planowania w rozwiązywaniu skomplikowanych problemów • przyjmowanie standardów etyki zawodowej 	przyjmowanie, przestrzeganie, zmienianie, aranżowanie, kategoryzowanie, klasyfikowanie, łączenie, porównywanie, kompletowanie, obrona, tłumaczenie, tworzenie, formułowanie, uogólnianie, grupowanie, rozpoznawanie, integrowanie, modyfikowanie, porządkowanie, organizowanie, przygotowywanie, tworzenie listy, ocenianie wskaźników, określanie relacji, syntetyzowanie, systematyzowanie
interpretowanie	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielność podczas pracy własnej • współpraca grupowa • obiektywizm w rozwiązywaniu problemów • ocena sądów, zmiana zachowania w świetle nowych dowodów 	działanie, występowanie w obronie, poprawne zachowywanie się, charakteryzowanie, dostosowywanie się, kontynuowanie, obrona, poświęcenie, ujawnianie, dyskryminowanie, pokazywanie, zachęcanie, popieranie, pokazywanie przykładów, funk-

cjonowanie, włączanie, oddziaływanie na, usprawiedliwianie, słuchanie, utrzymywanie, modyfikowanie, tworzenie wzorców, praktykowanie, zachowywanie, wykonywanie, zadawanie pytań, dokonywanie rewizji (poglądów), zatrzymywanie, wspieranie, podtrzymywanie, używanie

Literatura zalecana

Anderson L.W., Krathwohl D., red., (2001), *A taxonomy for learning, teaching, and assessing. A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.

Bloom B., Englehart M., Furst E., Hill W., Krathwohl D. (1956), *Taxonomy of educational objectives. The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York, Toronto: Longmans, Green.

Maslow A.H., (1970), *Motivation and personality*. Wyd. 2. New York: Harper & Row.